Identifikace popisů obrázků v tištěných dokumentech

Patrik Gáfrik, Adrián Horváth, Ondřej Bahounek

Abstrakt

Táto práca sa zaoberá identifikáciou textových častí na stránkach, ktoré súvisia s obrázkami – či už ide o priame popisky pod nimi, alebo textové pasáže roztrúsené v hlavnom obsahu. Navrhujeme dvojstupňový prístup. V prvom kroku detegujeme obrázky a ich bezprostredné popisky pomocou modelu YOLOv8, ktorý sme dolaďovali na vlastnom anotovanom datasete s dvoma triedami ("Obrázok" a "Popis pod obrázkom"). Dosiahnuté hodnoty mAP potvrdzujú, že model dokáže robustne lokalizovať dvojice obrázok – popis aj v dokumentoch s náročným rozvrhnutím. V druhom kroku vyhľadávame súvisiace popisky voľne v texte. Využívame multimodálny model CLIP: pre každý OCR riadok aj detegovaný obrázok počítame embedding a na základe kosínovej podobnosti hodnotíme relevanciu. Teksty priamo pod obrázkami filtrujeme, aby sme sa zamerali len na popisky v tele dokumentu, a spájame susedné riadky do koherentných blokov.

Úvod

V naskenovaných historických dokumentoch chýba strojovo čitateľné prepojenie obrázkov s textom, takže hľadanie "odseku, ktorý opisuje tento obrázok" zostáva prácne. Automatické párovanie by uľahčilo vyhľadávanie, tvorbu znalostných grafov aj bádateľskú prácu. Cieľom je identifikovať časti textu na stránke, ktoré súvisia s obrázkami. Môže ísť o priame titulky alebo textové pasáže, ktoré obrázky opisujú či vysvetľujú. K dispozícii máme rozsiahly dataset fotografií stránok, z ktorých časť je označená štítkami identifikujúcimi objekty ako obrázky, diagramy a popisky. Ďalej máme OCR výstupy týchto stránok, ktoré obsahujú text. Medzi najpoužívanejšie prístupy patria vizuálny detektor YOLOv8 a multimodálny model OpenAl CLIP. YOLOv8 jedným prechodom obrázka lokalizuje objekty či rámiky s textom podľa ich vzhľadu, takže spoľahlivo nájde titulky priamo pri obrázkoch, no nedokáže priradiť rozptýlené textové pasáže. Naproti tomu CLIP mapuje obrázky a texty do spoločného vektorového priestoru a kontrastným trénovaním sa učí posudzovať ich sémantickú podobnosť, vďaka čomu dokáže bez ďalšieho ladenia (zero-shot) identifikovať popisy aj v odsekoch vzdialených od obrázka. Kombináciou oboch modelov tak možno pokryť titulky blízko obrázkov aj rozptýlené textové popisy.

Detekce popisků u obrázkú (YOLOv8m)

- Príprava datasetu
 - ~6000 vzoriek
 - Dve triedy:
 - Popis u obrázku
 - Obrázok/Fotografia
 - Rozdelenie: train / val / test $(\approx 80/10/10\%)$.
 - Normalizácia súradníc pre model YOLO

2. Tréning modelu

- YOLOv8m (≈ 25,9 M parametrov) sme učili na clustre MetaCentrum nad dvojtriednym datasetom ("Popisek pod obrázkem", "Obrázek")

- Pôvodne detegované len popisky, neskôr aj obrázky

3. Testovanie

- Na nevidených dátach: mAP@0.5 = 0,804
- Manuálne párovanie popiskov s obrázkami – 100% na testovacej vzorke

Precision-Recall Curve — Popis u obrázku 0.834 — Obrázek 0.775 --- all classes 0.804 mAP@0.5

Detekce popisků v textu (OpenAI CLIP)

- 1. Vstupy získať bbox obrázkov (YOLO/anotácie) a OCR riadky so súradnicami.
- 2. Filtrácia odstrániť OCR riadky prekrývajúce popisky pod obrázkami (IoU).

3. Príprava dát pre CLIP

- Orezať každý obrázok → samostatný obrazový vstup.
- Každý OCR riadok spracovať samostatne (≈ 70 tokenov limit modelu).

4. Výpočet embeddingov

- Obrazové embeddingy: pôvodná obrazová časť CLIP
- Textové embeddingy: viacjazyčný transformer Multilingual-CLIP.

5. Porovnanie podobnosti

- Pre každý riadok sa vypočíta kosínová podobnosť s obrázkom
- -Ak je podobnosť riadku vyššia než nastavený prah, riadok je označný ako kandidát na popisok

6. Zoskupovanie do blokov

- Zoradiť kandidátov podľa skóre, nastaviť parameter pre výber k najlepších na stránku.
- Ku každému vybranému riadku pridať susedné riadky nad/pod, ak tiež presiahnu prah → vytvoriť súvislý textový blok.

7. Výstup a validácia

- Nakresliť bloky textu na pôvodné obrázky ako detegované popisky
- Vizualizovať bounding boxy pre manuálnu kontrolu a automatizované porovnanie prienikov bounding boxov s anotovanými dátami.

8. Ladenie

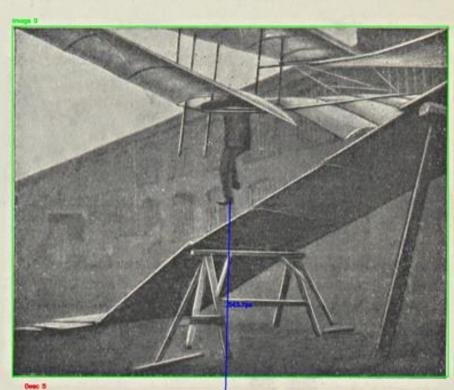
- Optimalizovať prah podobnosti, počet top kandidátov a pravidlá zoskupovania

Výsledky práce

- CLIP často správne identifikuje tematicky súvisiace texty, aj keď nie vždy presne.
- Na 100 stránkach model detegoval 109 popisov, anotácie mali 49. Prekrývanie s anotáciami bolo 21 % detekcií a 17 % stránok.
- Problémy s historickými alebo málo známymi objektmi kvôli slabšej reprezentácii v CLIP
- Manuálna kontrola potvrdila, že systém dobre zachytáva vzťah medzi obrazom a textom napriek obmedzeniam a nekonzistentným anotáciám.

tolik odborné zkušenosti, že by prý neměl do takového letadla vsednout nikdo, kdo si dříve nezískal náležité obratnosti ve snášecím letu a neosvojil si instinktivní pohotovost k udržování rovnováhy, na níž ovšem závisí jeho život. Není prý daleka doba, kdy bude na školách v tělocviku závazně zavedeno cvičení ve snášecím letu.

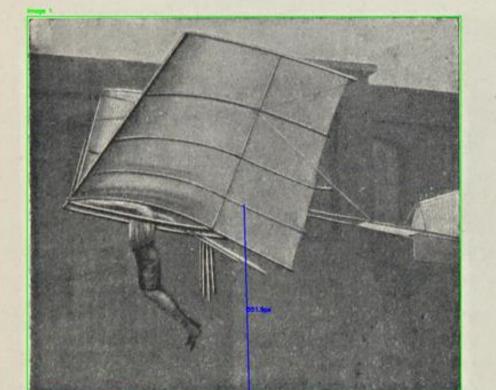

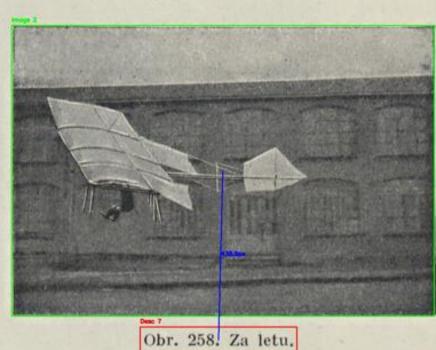

Obr. 255. První český aviatik inženýr J. Kašpar.

Obr. 256. Vzlet snášecího letadla rozběhem po Z časopisu: "Vynálezy a pokroky"

Letadla, jichž jmenovaní průkopníci praktické aviatiky používali, byla lehká, tak že je aviatik snadno unesl na ramenech. Aby vzlétl, musil se rozběhnout s letadlem se stráně proti větru, a když součet jeho vlastní rychlosti s rychlostí větru dosáhl určité velikosti, vzneslo se letadlo s aviatikem od země a zvolna, klidně klesalo. Častým cvikem dospěli aviatikové tak daleko, že uletěli dráhu až několika set metrů. Podobně musí si počínati i dnes každý, kdo chce

podniknouti let se snášecím letadlem. Za

účelem rozběhu postaví se vysoké dře-

Obr. 257. Počátek letu.

Z časopisu: "Vynálezy a pokroky"

věné lešení, s něhož vede k zemi nakloněná plocha, zhotovená z prken (obr. 256.). V zimě spojuje se aviatický sport s rohačkovým, za kterýmžto účelem upevňují se na rohačkách snášecí letadla. Jinak, totiž bez rozběhu po nakloněné ploše, startují členové vynikajícího francouzského aviatického spolku "Nord Aviation" v Lille,